

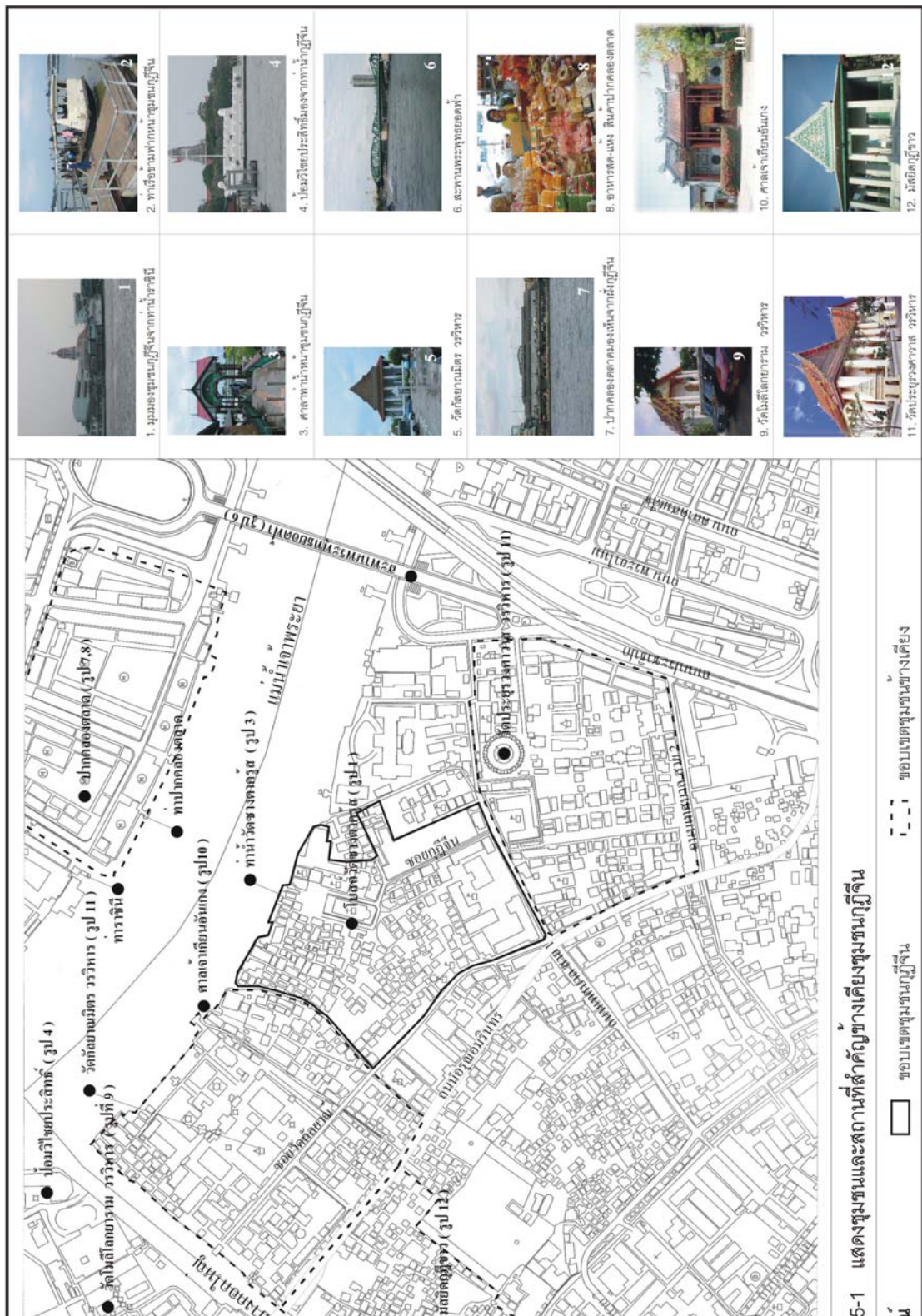
ชุมชนชาวพุทธ (วัดกัลยาณ)

ศาลเจ้าแม่กวนอิม (เกียนอันเกง)

ชุมชนชาวมุสลิม (มัสยิดกุฎีขาว)

4.1.4 คุณค่าด้านวัฒนธรรม-ประเพณี

เนื่องจากชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยเป็นคนที่นับถือศาสนาคริสต์ดังนั้นวัฒนธรรมที่มีแต่ดั้งเดิมจึงเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ในปัจจุบันเทศกาลที่จัดขึ้น

ภายในชุมชนกุฎีจีนมีการจัดกิจกรรมภายในชุมชนที่สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- กิจกรรมเทศกาลพิเศษประจำปี

ประกอบด้วยเทศกาลตามโอกาสพิเศษตามวันสำคัญทางศาสนาได้แก่

- เทศกาลปีใหม่ จัดในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี โดยจะมีกิจกรรมการเล่นสลุกลานที่จัดโดยชุมชนบริเวณลานหน้าโบสถ์
- คริสมาสต์ จัดในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี มีการจัดพื้นที่เล่นเกมส์ ออกร้านขายของกันที่ลานหน้าโบสถ์
- วันพุทธบูชา จัดประมาณเดือนกุมภาพันธ์หรือเดือนมีนาคม มีการรับเจ้าหลังทำพิธีมิสซา ภายในโบสถ์
- วันอาทิตย์ไบลาน จัดหลังจากเทศกาลมหาพรตประมาณ 40 วัน มีการนำไบลานมาวางเป็นทางในพิธีมิสซา
- วันพฤษศยมาส หลังจากเทศกาลมหาพรตอยู่ในสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ มีการล้างเท้าให้แก่สานุศิษย์เพื่อระลึกถึงการกระทำของพระเยซูเจ้า
- วันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ หลังจากเทศกาลมหาพรตอยู่ในสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ มีการแห่พระกายาพระคริสต์ และพิธีถอดพระ โดยจัดงานในช่วงเย็นพร้อมการแสดงบทละครตามเหตุการณ์จริง บริเวณในโบสถ์และลานหน้าวัด
- อีสเตอร์ จัดขึ้นในเดือนเมษายนหลังวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์เพื่อระลึกถึง วันที่พระเยซูจะถูกตรึงกางเขน มีการแห่พระเยซูทำพิธีที่ลานหน้าโบสถ์

- วันฉลองวัด จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือนกันยา มีการใช้พื้นที่หน้าวัดมาทำพิธีทางศาสนา มีขบวนแห่มาที่ลานหน้าโบสถ์
- วันแห่แม่พระรอบโบสถ์ จัดขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคมของทุกปี แต่เดิมเคยจัดทุกวันเสาร์สิ้นเดือนเพราะท่านบาทหลวงวิจิตร บาทหลวงองค์ก่อนบาทหลวงปัจจุบัน ท่านกำหนดให้มีพิธีนี้ทุกเสาร์สิ้นเดือน เพื่อเพิ่มศรัทธาของคนชุมชน และเพิ่งมีการยกเลิกไปเพราะไม่ตรงตามวันจริง
- พิธีกรรมทางศาสนาประจำวัน

ประกอบด้วยพิธีมิสซาที่มีทุกวัน และงานแต่งงาน งานศพ

  - พิธีมิสซา วันจันทร์-วันเสาร์ สองรอบ เช้า 6.00 น. เย็น 19.00 น.
วันอาทิตย์ สามรอบ เช้า 6.00 น. สาย 8.30 น. เย็น 19.00 น.
ถ้าวันอาทิตย์ไม่ว่างทำพิธีก็สามารถมาวันเสาร์เย็นแทนได้ ถ้าไม่มาถือว่าบาป
  - งานแต่งงานมีพิธีเหมือนการแต่งงานชาวคริสต์ทั่วไป ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนก็มาแต่งงานที่โบสถ์ข้างตาคูร์สแห่งนี้ด้วย ชาวคาทอลิกภายนอกก็สามารถมาแต่งงานที่โบสถ์แห่งนี้ได้ แต่ต้องแสดงหลักฐานการเป็นคาทอลิกให้ท่านบาทหลวงด้วย
โบสถ์ข้างตาคูร์สนี้มีผู้นิยมมาแต่งงานที่นี่เสมอเนื่องจากเป็นโบสถ์ที่สวยงาม ปัจจุบันคู่สมรสที่จะแต่งงานมักจะตกลงกันตามสะดวกว่าจะแต่งงานที่โบสถ์แห่งไหน แต่โดยมากแล้วก็จะแต่งในโบสถ์ที่ตนเองไปอยู่ประจำ
  - งานศพ มีการสวดภาวนาและทำพิธีศพให้แก่คนในชุมชน บริเวณศาลาสนามติสุขและโบสถ์

จากการสำรวจพบว่า แม้ได้มีการจัดงานขึ้นแต่เป็นลักษณะงานที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์สู่คนทั่วไป เนื้อหาของงานจะมุ่งเน้นแต่ด้านศาสนาเพียงด้านเดียว และเวลาในการจัดงานส่วนมากจะเป็นในช่วงเวลาหัวค่ำเพียงเวลาเดียว เหล่านี้เป็นทางเลือกที่น้อยไปสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาเที่ยวชม

4.2 ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

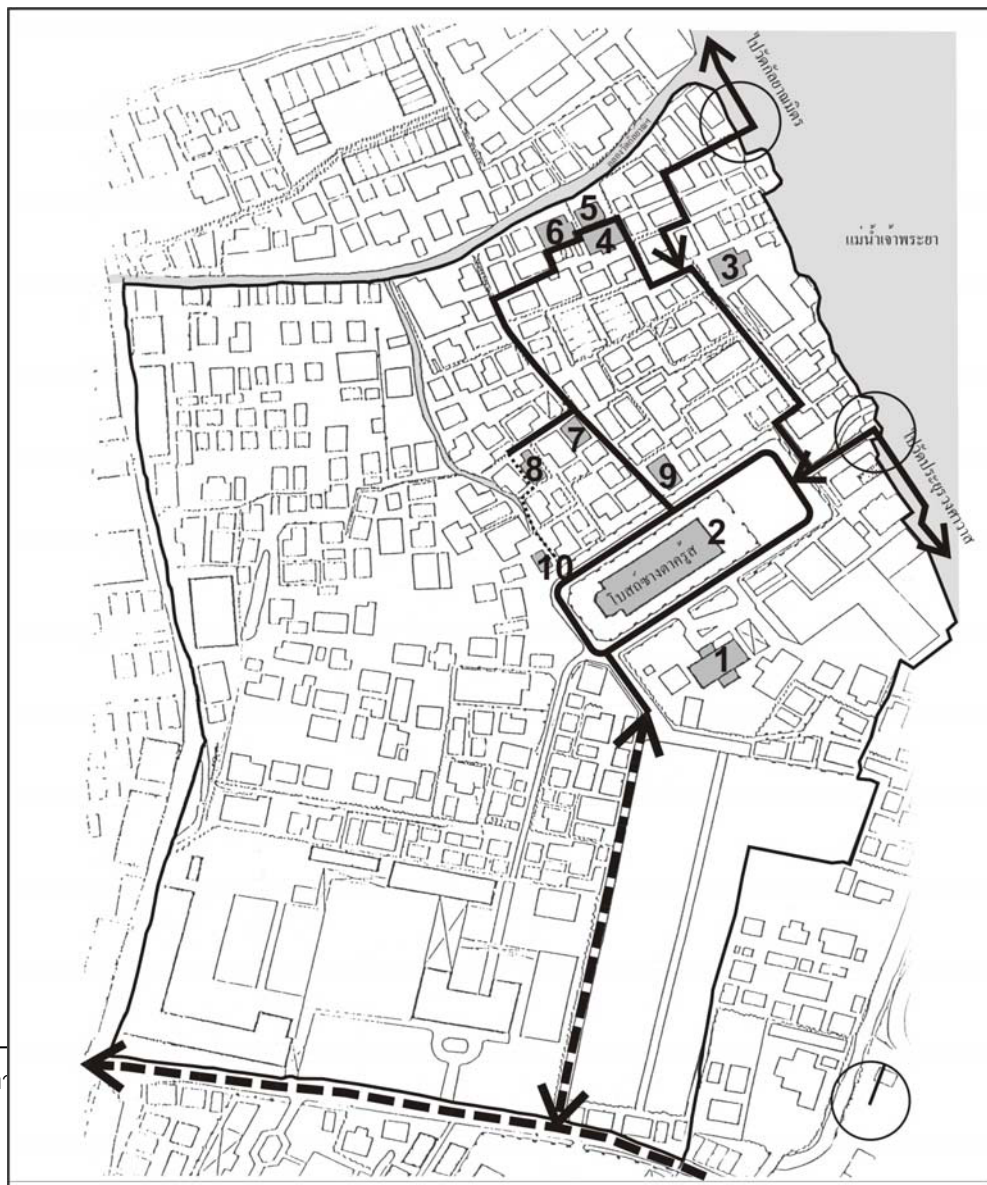
จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บทที่ 3 ข้อ 3.1) สามารถสรุปได้ว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวควรจะประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

- เป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือ โบราณคดี
- เป็นแหล่งที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เด่นชัด
- เป็นแหล่งที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์
- เป็นบริเวณที่มีการค้าขายหรือการประกอบอาชีพที่น่าสนใจ

- เป็นเมืองที่มีการผสมผสานกิจกรรมทางวัฒนธรรม อย่างหลากหลายรูปแบบ
- เป็นบริเวณที่มีพิพิธภัณฑ์และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- เป็นพื้นที่ที่มีเทศกาลทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

จากข้อสรุปข้างต้นเมื่อนำมาพิจารณากับคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ศึกษาจะพบว่า ชุมชนกุฎีจีน มีคุณสมบัติต่างๆครบถ้วน ด้วยเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาสอดคล้องต่อการเดินทางโดยทางเรือ เนื่องจากมีท่าเรือจำนวน 1 ท่าและยังสามารถลงเรือและเดินจากท่าเรือวัดกัลยาณมาในชุมชนกุฎีจีน มีการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างเหนียวแน่นและมีการจัดการบริหารชุมชนโดย ประธานชุมชน เป็นชุมชนที่มีความพร้อมสูงเพื่อดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยการจัดการร่วมกันภายในชุมชนได้ในระยะแรกเริ่ม ดำเนินการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ และถ้าพิจารณาครอบคลุมชุมชนบริเวณใกล้เคียงจะพบว่าคุณภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะมีมาก จนสามารถที่จะจัดให้เป็นเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างน่าสนใจ

ผังการท่องเที่ยวที่นำเสนอเป็นผังที่ได้จากการสำรวจ โดยเสนอการลงเรือเดินชมทัศนียภาพในชุมชน และซื้อสินค้าในชุมชน พร้อมกับการรับฟังการบรรยายโดยวิทยากรท้องถิ่น (แผนผังที่ 4-6)

ตารางที่ 4 - 1 แสดงตัวอย่างการท่องเที่ยวภายในพื้นที่กรณีศึกษาชุมชนกุฎีจีน

ระยะเวลา	สถานที่ท่องเที่ยว	หมายเหตุ
40 นาทีขึ้นไป	เดินเที่ยวชมชุมชนกุฎีจีน โดยมีวิทยากรชุมชนเป็นผู้บรรยาย 1. โบสถ์ข้างตาคูรัส ฟังประวัติโบสถ์จากวิทยากรท้องถิ่น - ชมภาพบนกระจก และสถาปัตยกรรมโบสถ์ข้างตาคูรัส - ขึ้นบันไดไปชั้นใต้หลังคาโดมโบสถ์เพื่อชมระฆังโบราณ 2. ชุมชนกุฎีจีน - เดินชมบรรยากาศชุมชน โดยเริ่มเดินจากซอย 3 และจบที่ซอย 4 ระหว่างทางจะพบซุ้มประตูแต่ละบ้านที่สวยงาม และชมบ้านไม้โบราณซึ่งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าชมด้านในได้) - แวะซื้อขนมฝรั่งกุฎีจีน และขนมไทยหลากหลายชนิดที่ทำเสร็จใหม่จากเตา - เขาไปชมกรรมวิธีการผลิตขนม (ขออนุญาตเจ้าของก่อน ในกรณีไปเป็นกลุ่มต้องติดต่อล่วงหน้า) - ชมวิวทิวทัศน์แม่น้ำเจ้าพระยาและนั่งพักผ่อนริมทำนายน้ำโบสถ์กุฎีจีน - เลือกเดินต่อไปยังชุมชนวัดกัลยาณ์ผ่านเส้นทางเดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ระหว่างทางอาจแวะสักการะศาลเจ้าแม่กวนอิม (ศาลเจ้าเกียนอันเกง) หรือเลือกเดิน	- สามารถเข้าชมได้ทุกวัน - การเข้าชมโบสถ์ควรติดต่อล่วงหน้าหรือขออนุญาตกับท่านเจ้าอาวาส - ถ้าต้องการวิทยากรสามารถนัดวิทยากรล่วงหน้าได้กับหัวหน้าชุมชน - มีเส้นทางเดินเที่ยวในกุฎีจีน แล้วสามารถเดินเชื่อมต่อไปยังชุมชนข้างเคียง (ชุมชนวัดกัลยาณ์) และสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจต่อไปได้ - ถ้าต้องการเห็นกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนสามารถมาเที่ยวชมได้ตามกำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ประจำปี (ภาคผนวก ข - 3)

	ไปวัดประยุรวงศาวาส หรือเดินข้ามถนนอรุณอมรินทร์ เพื่อชมกุฏิขาว (ดูข้อมูลการท่องเที่ยวจากพื้นที่ชุมชนกุฏิจีนได้ใน ตารางข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวในหน้า 4-35)	

4.3 ปัญหาและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามการที่จะกำหนดว่า บริเวณใดมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่สามารถพิจารณาจากคุณค่า ความสำคัญ ทางกายภาพของแหล่งแต่เพียงอย่างเดียว เราจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงปัญหาและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้นด้วย เพื่อที่จะได้ทำการวางแผนการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง ปัจจัยที่ควรจะนำมาพิจารณาประกอบกับ ศักยภาพของพื้นที่ อาทิ

- ข้อจำกัดด้านความสำคัญของพื้นที่
- ข้อจำกัดทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่
- ศักยภาพในด้านการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ (carrying capacity)
- ทิศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
- แผนการพัฒนาด้านต่างๆ ที่มีผลต่อพื้นที่ศึกษา
- ลักษณะขององค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา

4.4 ศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา

เป้าหมายของการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีอยู่สองประการใหญ่ๆ นั่นคือ นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมอย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันก็ได้รับความสนุกสนานจากการท่องเที่ยวนี้ นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อสถานที่ทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปด้วย

จากแนวคิดนี้ทำให้เกิดการวางแผนการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพในด้านการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่หรือ Carrying Capacity ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นจากการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

การกำหนดว่าพื้นที่ใดมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว จะพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ หลายประการ แต่ที่เห็นได้ชัดเจนนที่สุดคือการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากที่สุดที่พื้นที่นั้นจะรองรับได้ การกำหนดจำนวนนี้จะขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางกายภาพ และโครงสร้างทางด้านสังคมของพื้นที่ จำนวน

นักท่องเที่ยวที่มากเกินไปจะทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบคมนาคมหรือระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่อาจจะรองรับคนจำนวนมากได้ และถ้ามีการพัฒนาระบบเหล่านี้จนรองรับคนจำนวนมากได้ ก็อาจทำให้ลักษณะกายภาพชุมชนเสียหายไปได้ เช่นการพัฒนาระบบถนน สร้างที่จอดรถขนาดใหญ่ ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว หรือระบบการทิ้งและจัดเก็บขยะ เป็นต้น

การที่มีคนจำนวนมากเข้าไปในพื้นที่ จะมีผลกระทบโดยตรงกับการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน และภูมิสถาปัตยกรรม และยังทำให้การรับรู้ทางด้านสุนทรียภาพของนักท่องเที่ยวลดลงด้วย การเยี่ยมชมชุมชนให้ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน จำเป็นจะต้องใช้เวลาในการเดินเยี่ยมชมและมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ เช่น วิทยากรท้องถิ่น ดังนั้นถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป จะทำให้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวลดลงด้วย

เกณฑ์การพิจารณาลักษณะเฉพาะของชุมชน หรือนำมาใช้กำหนด Carrying Capacity ของพื้นที่นั้นๆ ได้แก่

- โครงสร้างทางกายภาพของชุมชน
- โครงสร้างทางสังคมของชุมชน

4.4.1 โครงสร้างด้านกายภาพของชุมชนกวีจีน

การประเมินชุมชนว่ามีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ประการใดนั้น เป็นเรื่องยากเพราะการตัดสินเรื่องระดับของการยอมรับได้นั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลอย่างมาก สิ่งที่สามารถจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ได้ คือการพิจารณาลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ประกอบกับการพิจารณา ลักษณะทางกายภาพที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์นั้น

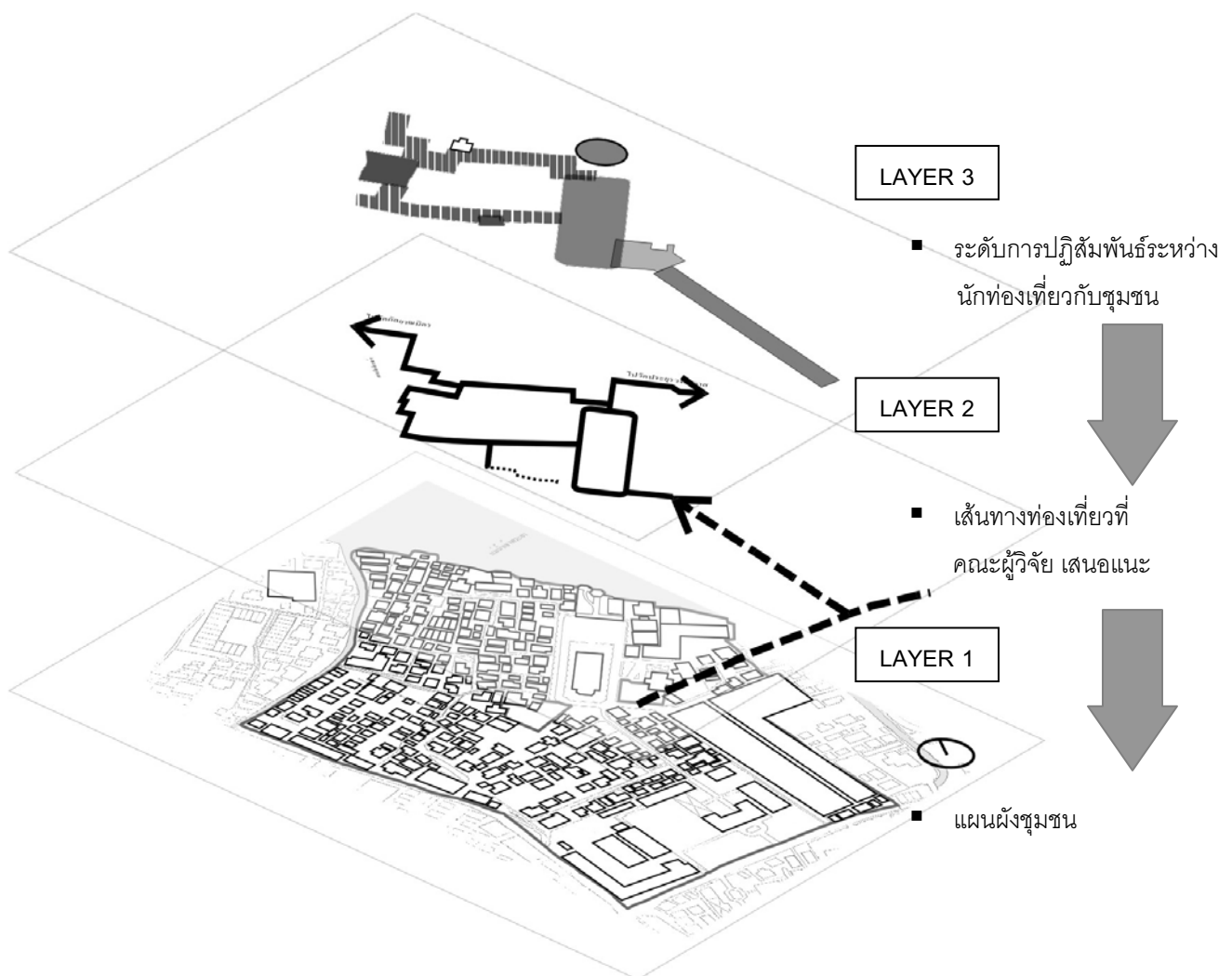
ระดับของการใช้พื้นที่ภายในชุมชนเพื่อการปฏิสัมพันธ์เริ่มต้นที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังมีลักษณะของพื้นที่ดังต่อไปนี้

- พื้นที่ปิด เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว หรืออาจเป็นบริเวณที่ไม่อนุญาตให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ได้แก่บริเวณ บ้านพักอาศัยส่วนบุคคลหรือบริเวณหวงห้ามทางศาสนา การที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในบริเวณนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ หรือความเอื้อของคนในชุมชนได้
- พื้นที่ที่มีการเข้าถึงได้ แต่ต้องมีการควบคุม ได้แก่พื้นที่ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าได้ในบางเวลา ถ้านอกเหนือจากเวลาที่กำหนดแล้วพื้นที่นี้จะใช้สำหรับผู้เป็นเจ้าของหรือเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นถ้าไม่มีการควบคุมนักท่องเที่ยวจะเกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ของคนในชุมชน
- พื้นที่ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้พักอาศัยในชุมชนอย่าง Passive นั่นคือ นักท่องเที่ยวไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่โดยตรง แต่ถ้าเกิดการปฏิสัมพันธ์ขึ้นจะเป็นการบังคับให้

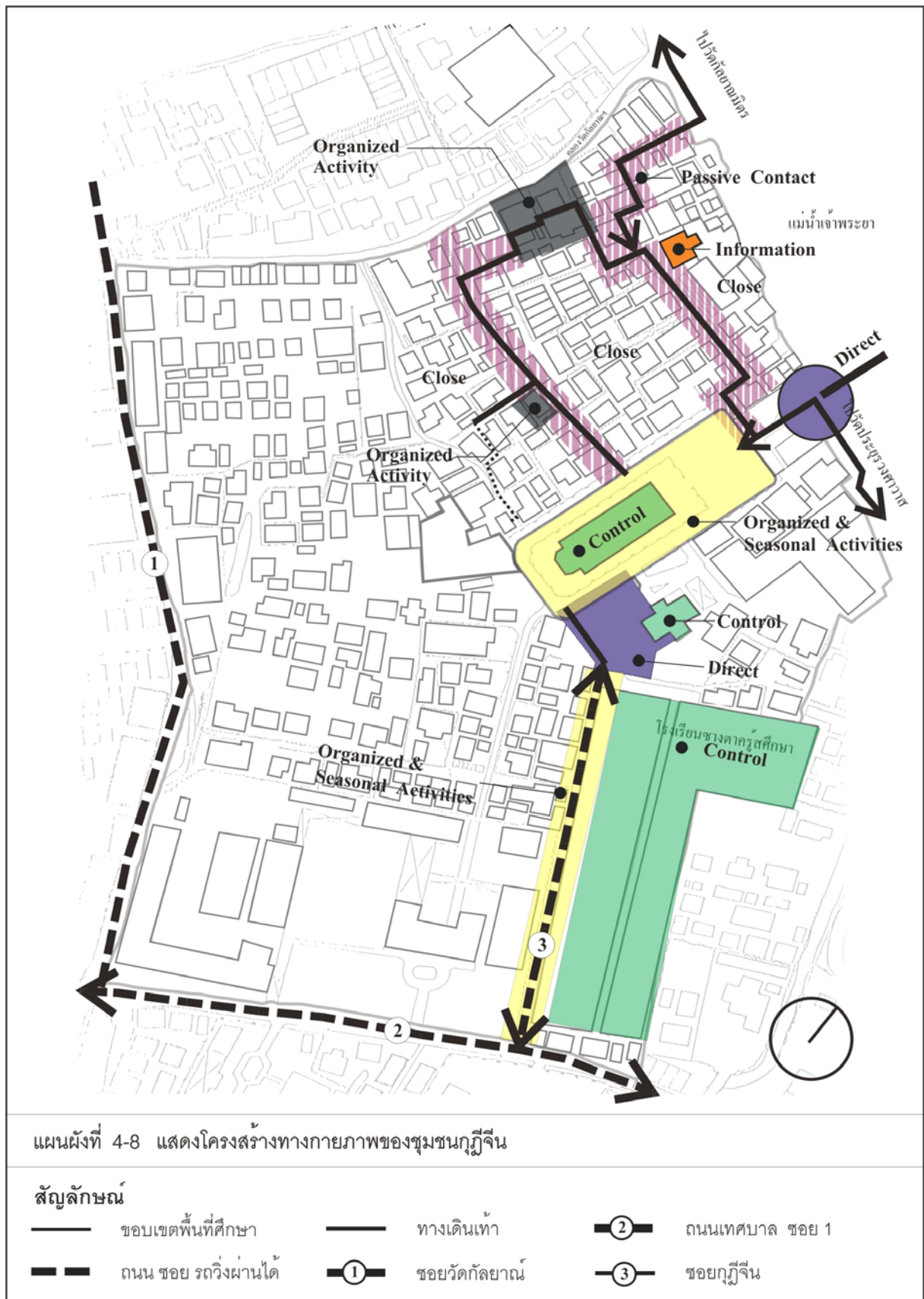
มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในพื้นที่ และอาจเกิดผลกระทบทั้งทางบวกและลบได้ เช่น บริเวณถนนภายในชุมชนพักอาศัย

พื้นที่ที่มีการกำหนดให้เกิดการปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากตามลักษณะของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น กิจกรรมนี้จะเกิดขึ้นตามเวลา เช่น เป็นเทศกาล หรือตามกำหนดการเข้าชม

- พื้นที่ที่มีการติดต่อระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวโดยตรงตลอดเวลา เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย และการที่มีนักท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณนี้จะไม่เกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ และความเป็นส่วนตัวของคนในชุมชน ได้แก่ พื้นที่สาธารณะ ถนนขนาดใหญ่ ท่าเรือสาธารณะ เป็นต้น

แผนผังที่ 4-7 แสดงวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างทางกายภาพของชุมชนกุฎีจีน

4.4.2 โครงสร้างทางสังคมของชุมชนกุฎีจีน

ข้อมูลโครงสร้างทางสังคมจะใช้ประกอบกับลักษณะทางกายภาพ เพื่อกำหนดศักยภาพของการรองรับนักท่องเที่ยวและแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ข้อพิจารณาทางด้านสังคมได้แก่

- ลักษณะสังคมคือการเป็นสังคมที่เปิดหรือสังคมปิด
- ความเหนียวแน่นของชุมชน ความสามัคคีภายในชุมชน
- วิธีการในการตัดสินใจของชุมชน
- ทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลง
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและถิ่นฐาน
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและการท่องเที่ยว
- ทรัพยากรบุคคลทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่
- ประสิทธิภาพในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
- แหล่งเงินทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว

จากการสำรวจทางกายภาพและการสัมภาษณ์คนในชุมชนและกรรมการชุมชนคณะกลุ่มผู้วิจัยพบว่าลักษณะทางสังคมของชุมชนกุฎีจีน จะเป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด คือลักษณะของชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ไม่มีบทบาททางการบริหารชุมชน แต่ยังมีลักษณะการยึดเหนี่ยวคนในชุมชนด้วยกิจกรรมของศาสนาคริสต์ ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับถิ่นฐานมีอยู่มากเนื่องจากส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมและมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชุมชน แม้ว่าบางคนอาจจะยังไม่เห็นศักยภาพของชุมชนในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับชุมชน เช่นการพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่สาธารณะ การจัดกิจกรรมชุมชนตามเทศกาล เป็นหน้าที่ของกรรมการชุมชน ซึ่งมีพ่อเจ้าวัด หรือเจ้าอาวาสของโบสถ์ข้างตาคู๊สเป็นประธาน แต่การจะดำเนินการใดๆก็ตาม จะต้องได้รับความเห็นชอบจากมิสซังคาธอลิกเสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินการได้

สำหรับด้านการท่องเที่ยวในชุมชนปัจจุบันนั้น เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก (เดินทางเข้ามาชุมชนเองเป็นกลุ่มย่อยๆ หรือจัดกลุ่มการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มย่อยออกจากกลุ่มใหญ่ เพื่อให้สามารถเดินชมพื้นที่ได้โดยไม่เบียดเสียด) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีความสนใจเฉพาะชุมชนมีวิทยากรท้องถิ่นหนึ่งคนเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนกุฎีจีนที่สามารถให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์แก่ผู้สนใจได้เป็นอย่างดี ผู้สนใจต้องทำการนัดหมายล่วงหน้า การเข้ามาในชุมชนของนักท่องเที่ยวเข้า

มาในชุมชนด้วยตนเองจะไม่มีโอกาสได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนได้ดีเท่ากับการฟังวิทยากร และยังสามารถให้ข้อมูลในลักษณะอื่นๆ เช่น ป้ายสื่อความหมาย แผนที่ หรือการบอกทิศทางการเดินภายในชุมชน (จากการสอบถามผู้อาศัยในชุมชน วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2547)

4.5 แนวคิดและแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนภูฏาลิน

เมื่อพิจารณาถึงคุณค่าความสำคัญ ด้านต่างๆ ของชุมชน ประกอบกับโครงสร้างด้านกายภาพและสังคมของชุมชน แล้วจะพบว่า ถ้าจะกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ Carrying Capacity และในขณะเดียวกันก็รักษาคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไว้ให้มากที่สุด แนวคิดในการดำเนินการควรจะเป็นดังต่อไปนี้

- ลักษณะของการท่องเที่ยวควรเป็นการท่องเที่ยวสำหรับคนกลุ่มเล็กการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชนภูฏาลินต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในฐานะที่เป็นชุมชนพักอาศัย
- ส่งเสริมกิจกรรมสำหรับดึงดูดคนจำนวนมาก เฉพาะเวลาเทศกาลและจำกัดบริเวณพื้นที่กิจกรรมในบริเวณสาธารณะขนาดใหญ่เท่านั้น
- คำนึงถึงการอนุรักษ์อาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ โดยวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ไม่ได้เน้นเพื่อการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนสู่อนุชนรุ่นหลังด้วย
- คำนึงถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน
- มีการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสมกับความสนใจ
- ปลุกสำนึกด้านการอนุรักษ์และแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชน ให้ชุมชนมีทัศนคติและความคาดหวังที่ถูกต้องในเรื่องการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่

4.6 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนภูฏาลิน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาของพื้นที่ โดยสามารถแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะด้านต่างๆ ดังนี้

- ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพชุมชน
- ข้อเสนอแนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน
- ข้อเสนอแนะด้านการจัดการองค์กรชุมชน

4.6.1 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพชุมชน

ชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีความน่าสนใจ สภาพทางกายภาพของชุมชนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีต เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตของประชากรในชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรอบของชุมชนที่ได้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการพัฒนาเพื่อสนองต่อองค์ประกอบแวดล้อมอื่นๆ จากภายนอก ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งเป็นร่องรอยที่สามารถอ้างอิงถึง หรือคือหลักฐานให้กับคนรุ่นหลังได้เข้าใจและรู้ถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์เหล่านี้เอง จึงมีความสำคัญที่จะต้องรื้อฟื้นหรืออนุรักษ์ไว้ให้มีความชัดเจน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การพัฒนาทางด้านกายภาพของชุมชนในปัจจุบัน จะต้องมีความระมัดระวังและการวางแผน โดยต้องมีการจัดทำขั้นตอน วิธีการที่ต่อเนื่องและชัดเจน ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อันทรงคุณค่าที่ควรเก็บรักษาไว้ รวมถึงต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสภาพทางกายภาพและทัศนียภาพที่ดี ที่สามารถพัฒนาปรับปรุงให้เกิดคุณค่าในเชิงท่องเที่ยว ที่สร้างให้ภาพรวมของชุมชนเป็นชุมชนที่สวยงาม ส่งเสริมสภาพการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพชุมชนกุฎีจีนมุ่งที่จะ

- พัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนกุฎีจีนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อยู่อาศัยในชุมชน
- พัฒนา กายภาพชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ให้กายภาพชุมชนเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเข้าใจในคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่

แนวทางการดำเนินการ

1. พื้นที่โดยรอบบริเวณบ้านพักบาทหลวง

พื้นที่ดังกล่าวนี้ในปัจจุบันถูกใช้เป็นที่ทำการของชุมชน ทั้งยังถูกใช้เป็นลานอเนกประสงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนอีกด้วย

● ข้อเสนอแนะ

สามารถปรับปรุงสภาพลานคอนกรีตในปัจจุบันให้เป็นสนามหญ้าได้ในบางส่วน เพื่อช่วยให้เกิดทัศนียภาพที่ดี ไม่ร้อนหรือสะท้อนแสงแดดมากเกินไป ทั้งยังเป็นส่วนของพื้นที่สีเขียวใช้ในกิจกรรมพักผ่อนได้ดี โดยสามารถเพิ่มเติมสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของพื้นที่ประวัติศาสตร์ในอดีต เช่น รูปปั้นนักบุญดังที่ปรากฏหลักฐานในภาพถ่ายเก่าของพื้นที่ซึ่งเคยใช้เป็นสุสานของชุมชนแห่งนี้มาก่อน ช่วยให้คนรุ่นหลังหรือผู้เยี่ยมชมระลึกถึงความสำคัญ

ของพื้นที่ในอดีตได้ นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มเติมในรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์สนาม เช่น ชุมนั่ง ถังขยะ เป็นต้น

- วิธีการ

อาศัยความร่วมมือของประชากรในชุมชน สร้างให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของกับพื้นที่ ซึ่งทำให้พื้นที่ถูกใช้งานและได้รับการดูแลรักษาเกิดความยั่งยืนต่อไป

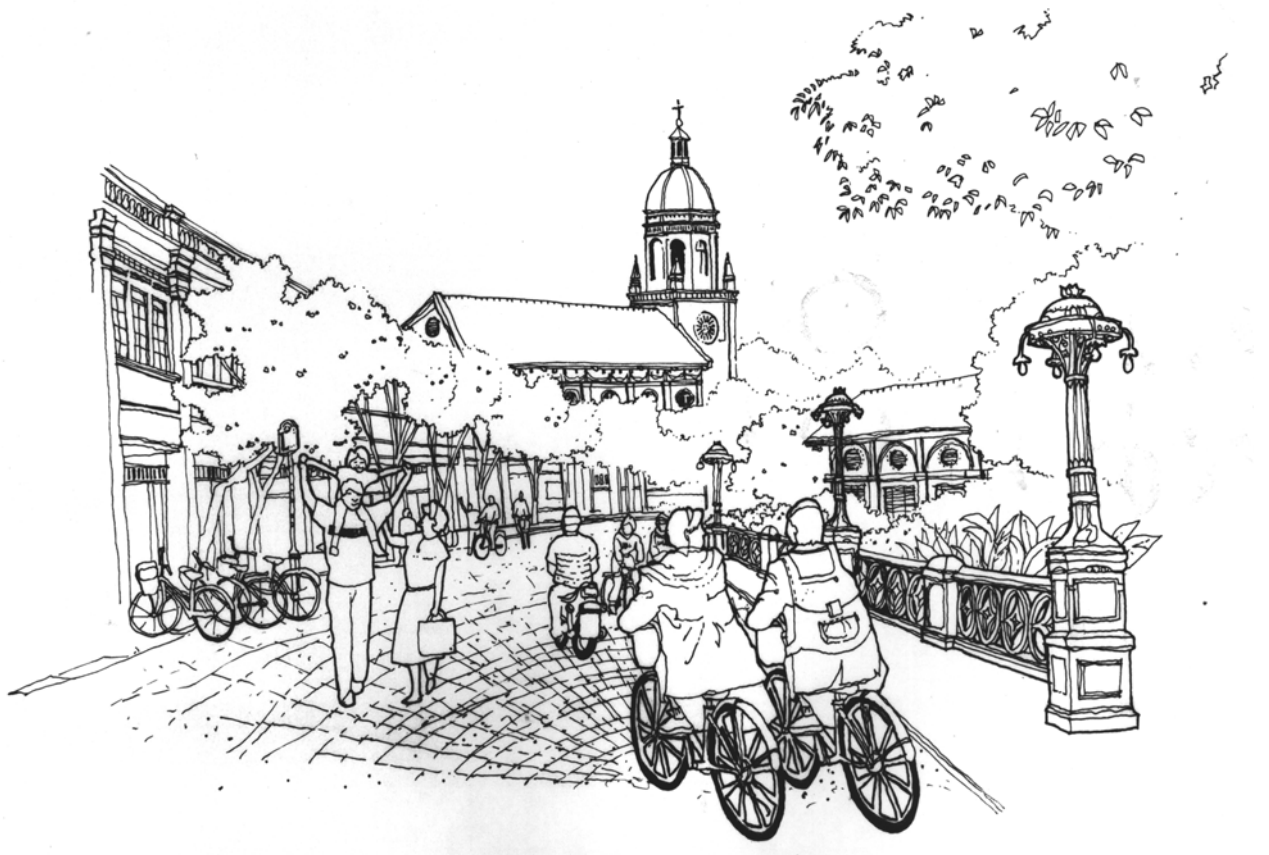
ภาพที่ 4-1 สภาพปัจจุบัน พื้นที่โดยรอบบริเวณบ้านพักบาทหลวง

ภาพที่ 4-2 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพื้นที่โดยรอบบริเวณบ้านพักบาทหลวง

ภาพที่ 4-3 สภาพปัจจุบัน พื้นที่ทางเข้าชุมชนด้านข้างสุสานเดิม

ภาพที่ 4-4 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริเวณทางเข้าชุมชน ด้านข้างสุสานเดิม

2. บริเวณโบสถ์ข้างตาคูร์ต

โบสถ์ข้างตาคูร์ตเป็นโบสถ์เก่าแก่ของชุมชน ในปัจจุบันยังมีความน่าสนใจเป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ ทั้งยังมีการใช้งานประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของคนในชุมชน อยู่อย่างปกติอีกด้วย

- ข้อเสนอแนะ

ควรปรับปรุงลานโดยรอบของโบสถ์ให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยปลูกต้นไม้ ปลูกหญ้า และดอกไม้ สีสันสวยงามที่ช่วยเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมความงดงามของตัวสถาปัตยกรรมของโบสถ์ และควบคุมความสะอาด ป้ายสัญลักษณ์ สาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างโดยรอบที่อาจก่อให้เกิดทัศนอุจาดแก่บริเวณพื้นที่รอบโบสถ์ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงมุมมองของโบสถ์จากแม่น้ำ ควรปรับปรุงด้านหน้าอาคารริมน้ำ และรั้วโรงเรียนอนุบาลริมท่าเรือกุฎีจีนให้น่ามองและสอดคล้องกับลักษณะสถาปัตยกรรมของโบสถ์

- วิธีการ

โบสถ์และชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม โดยเริ่มจากการปรับปรุงภูมิทัศน์และรักษาความสะอาด เพื่อสร้างให้เกิดความสวยงาม และคงไว้ซึ่งพื้นที่ประวัติศาสตร์ ที่เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญของชุมชน

ภาพที่ 4-5 สภาพปัจจุบัน บริเวณโดยรอบโบสถ์ข้างตาคูร์ต

ภาพที่ 4-6 ข้อเสนอแนะปรับปรุงบริเวณโดยรอบโบสถ์ซางตาครู้ส

3. บ้านเก่า และสิ่งก่อสร้างดั้งเดิมภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำ

เสน่ห์ของชุมชนกุฎีจีน คือความสวยงามและน่าสนใจของอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในอดีต ที่มีรูปทรงรูปแบบ และวัสดุที่มีความแตกต่างและโดดเด่น มุมมองเข้าสู่ชุมชนจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะถูกดึงดูดจากอาคารหรือสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ที่ทำให้บริเวณชุมชนมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ

● ข้อเสนอแนะ

สามารถซ่อมแซมบูรณะอาคารริมน้ำที่ทรงคุณค่าและมีเสน่ห์เหล่านี้ รวมทั้งเปิดมุมมองที่สามารถรับรู้ได้จากริมแม่น้ำ อาคารบางหลังมีศักยภาพสามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านค้าของที่ระลึกชุมชนหรือแม้แต่พิพิธภัณฑ์ชุมชนได้อีกด้วย เช่น บ้านเก่าริมแม่น้ำ ตรขำท่าเรือปากคลองตลาด โดยภายในพิพิธภัณฑ์จะจัดแสดงภาพเก่าและข้อมูลประกอบให้เข้าใจประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกุฎีจีนในอดีต นอกจากนี้ยังสามารถใช้ที่ว่างด้านข้างของพิพิธภัณฑ์ชุมชนกุฎีจีน เป็นที่ตั้งเรือนแพจำลองที่